

Жив колись лісоруб із дружиною, і було у них семеро дітей — геть усі хлопчики. Меншенькому синові минуло лише сім років.

Сім'я була дуже бідна, і з сімома дітьми батькам доводилось ой як скрутно!

А ще непокоїло батька те, що найменший був дуже тихенький — такий, що й слова, було, від нього не почуєш. Та хоч усі мали його за дурника, насправді ж він був просто надзвичайно лагідний на вдачу.

Він був дуже маленький, коли народився, маленький-маленький,— не більший від мізинця на зріст,— тому й назвали його Хлопчик-Мізинчик.

Старші брати завжди і в усьому кривдили його, і так траплялося, що завжди і в усьому його робили винним. Проте він був найкмітливіший та найрозсудливіший з усіх братів, і хоч мало говорив, зате багато слухав.

Випав якийсь важкий рік, і такий настав страшенний голод, що лісоруб із дружиною не знали, чим прогодувати дітей. Думали, думали, намислили їх позбутися — всіх сімох.

Одного вечора, коли діти полягали спати, лісоруб сидів біля вогню разом з дружиною. І хоч серце йому стискалося з горя, він сказав:

— Ти й сама бачиш, що ми не можемо прогодувати дітей. Я не маю сили дивитись, як вони помирають з голоду. От і вирішив одвести їх завтра в ліс та й покинути там. Це дуже просто зробити: поки вони в'язатимуть хмиз, ми тихесенько сховаємось, а потім втечемо від них.

— Ах,— вигукнула жінка,— невже ти сам хочеш занастити своїх дітей?

І вона заридала.

Лісоруб довго умовляв дружину, говорив про їхні злидні, але вона була матір'ю своїх дітей і ніяк не могла зважитись на це страшне лиходійство.

І все-таки коли жінка подумала, як нестерпно буде бачити голодну смерть своїх синів, вона погодилася нарешті з чоловіком і вся в сльозах пішла спати.

А Хлопчик-Мізинчик тільки вдавав, що спить. Насправді ж він не пропустив жодного слова з цієї розмови.

Він почув із свого ліжечка, що батько з матір'ю гомонять про щось важливе, встав тихенько і непомітно заліз під батьків стілець.

Так він і підслухав усе.

Потім він знову ліг у постіль, але вже не спав, а думав, що йому робити.

Устав він рано-вранці, пішов на берег струмка, набрав повні кишені білих камінчиків і вернувся додому.

Братам Хлопчик-Мізинчик не сказав нічого, бо ті ще спали, а він не хотів їх будити.

Коли всі діти попрокидалися, батько з матір'ю погодували їх черствим хлібом з цибулею, напоїли водою й повели в ліс збирати хмиз.

Діти нічого не підозрювали і весело йшли за батьком та матір'ю слідом.

Ішли вони довго й нарешті опинились у лісі, такому густому та дрімучому, що й за десяток кроків нічого не було видно.

Лісоруб почав рубати дрова, а діти гуртом збирали хмиз і складали в купи.

Побачивши, що хлопчики захопилися роботою, батько з матір'ю причаїлися в гущавині, а потім звернули на вузьеньку звивисту стежку та й пішли собі зовсім.

Коли діти зрозуміли, що залишилися самі, вони почали з переляку кричати й плакати.

Тільки Хлопчик-Мізинчик не плакав, бо знав, як повернутися додому.

Бо поки поки йшли в ліс, він весь час виймав з кишені й кидав білі камінчики, яких назбирав уранці біля струмка. По тих камінчиках він сподівався вибратися тепер з лісу і тому сказав братам:

— Не бійтеся, хлопці! Не плачте! Хоч батько з матір'ю й покинули нас тут напризволяще, але я приведу вас додому. Йдіть лишень за мною.

Брати рушили за ним, і він привів їх до самої хати тією ж дорогою, якою вони прийшли в ліс.

Але діти не наважились одразу увійти в дім і зупинилися послухати біля дверей, про що розмовляють їхні батько з матір'ю.

А треба сказати, що коли лісоруб з дружиною повернулися додому, хазяїн якраз прислав їм десять золотих. Він так давно був винен лісорубові ці гроші, що бідолаха вже й не сподівався їх одержати.

Вгледівши таке багатство, лісоруб, який прямо-таки помирав з голоду, страшенно зрадив і відразу ж послав дружину до різника. А що вона теж давно вже нічого не їла, то купила м'яса втричі більше, ніж було потрібно на двох.

І от коли вони повечеряли, жінка зітхнула та й каже чоловікові:

— Ах, де ж це тепер наші бідолашні діточки? Вони б досхочу наїлися тим, що у нас залишилося. І як це в тебе вистачило духу занапастити рідних синів? Адже це ти вигадав покинути їх у лісі, а я ж тобі говорила, що ми ще гірко пожаліємо. Що вони тепер роблять у тому дрімучому лісі? Може, їх уже вовки з'їли? — І вона голосно заплакала.— Ой, де тепер мої діточки, мої бідолашні діточки?

Лісорубові й самому було дуже жаль дітей, але він намагався не показувати цього і вмовляв дружину не згадувати про них.

Але жінка заливалася слізьми, ридала-голосила і все казала:

— Ой, де тепер мої діточки, мої бідолашні діточки? Ой мої любі діточки!

А діти за дверима почули її голос — і ну радісно гукати всі разом:

— Ми тут!

Мати кинулась відчиняти їм двері.

— Яка ж я рада,— казала вона, обіймаючи та цілуючи дітей,— що знову бачу вас, любі діточки! Втомилися ж ви, мабуть, і зголодніли!

Хлопчиків не треба було просити двічі, вони посідали за стіл і так допалися до їжі, що батькові з матір'ю любо було дивитися на них.

Після вечері вони навперебій почали розповідати про те, як страшно їм було в лісі і як Хлопчик-Мізинчик вивів їх на дорогу за допомогою білих камінчиків.

Лісоруб з дружиною були дуже раді, що діти — всі семеро — знову з ними.

Радість їхня тривала доти, поки у них лишалися гроші.

Та коли всі десять золотих були витрачені, батько й мати знову засумували і знову вирішили завести дітей у ліс, цього разу якнайдалі, щоб уже позбутися їх назавжди.

Хоч як тихо намагалися вони говорити про це, а все-таки Хлопчик-Мізинчик їх підслухав і цього разу.

Наступного дня він устав раніше, щоб піти по камінчики, але набрати білих круглячків йому не пощастило: завбачливі батько й мати міцно замкнули двері, і Хлопчик-Мізинчик не зміг вийти з хати.

Він не знав, що йому робити.

Аж раптом згадав, що мати дала їм по шматку хліба на сніданок.

Хлопчик-Мізинчик вирішив, що тепер замість камінчиків кидатиме хліб крихта по крихті і ввечері знайде по тих крихтах дорогу додому.

Тому він не став їсти свій хліб, а засунув його непомітно в кишеню.

Батько й мати цього разу завели дітей у самісіньку гущавину лісу, в найтемніше місце. Звеліли їм збирати хмиз, а самі втекли манівцями.

Та Хлопчик-Мізинчик не дуже засмутився. Він був певен, що легко знайде дорогу назад по крихтах хліба, які кидав, коли всі йшли в ліс.

Як же він здивувався, коли побачив, що крихт ніде немає й сліду: прилетіли птахи і все поклювали.

Ото біда!

Діти засумували. Що довше вони блукали лісом, то далі забиралися в непролазні хащі.

Настала ніч. Знявся вихор, і брати ще дужче налякалися.

Та й як було не налякатися!

Хлопчикам здавалось, ніби з усіх боків чути виття вовків, які біжать, щоб з'їсти їх. І вони не наважувалися ні заговорити одне з одним, ні навіть голову повернути. Вони залякли й заніміли:

Незабаром почалася злива, і бідолашні діти промокли до кісток.

На кожному кроці вони ковзалися й спотикалися, падали в грязюку, підводились і знову падали.

Нарешті вони вибралися на рівне місце і вирішили трохи відпочити.

Брати посідали на пень, а Хлопчик-Мізинчик видерся на високе дерево подивитись, чи немає де поблизу дороги або людського житла.

Він оглядівся навкруги й помітив маленький вогник, що мерехтів десь дуже далеко за лісом, наче там горіла свічка.

— Що це за вогник?

Хлопчик-Мізинчик зліз з дерева, і в ту ж мить вогника не стало.

Це його дуже засмутило, але він усе-таки повів братів у тому напрямку, де згори побачив світло.

І коли вони нарешті вийшли на узлісся, перед ними виразно замиготіла яскрава цяточка.

Вони невимовно зраділи.

Над силу діти таки добралися до хати, де світилося.

Постукали. За хвилину якась жінка відчинила двері й запитала, чого їм треба.

Хлопчик-Мізинчик відповів, що вони бідні діти, заблукали в лісі й хочуть переночувати в неї.

Побачивши, які вони всі гарненькі, добра жінка заплакала і сказала:

— Діточки ж ви мої горьовані, та чи знаєте ви, куди прийшли? Це ж людожерова оселя!

— Ах, тітонько! — мовив Хлопчик-Мізинчик, тремтячи від холоду й страху.— Що ж нам роботи? Якщо ви нас не пустите, вовки в лісі напевне з'їдять нас цієї ночі. Вже краще хай нас з'їсть людожер. До того ж, може, він нас пожаліє, якщо ви його добре попросите.

Дружина людожера подумала, що їй, може, і пощастить сховати дітей до ранку, пустила їх у хату й повела обсушитися до великого вогнища, де на рожні смажився цілий баран людожеру на вечерю.

Тільки-но хлопчики зігрались, як хтось загнукав у двері: це повернувся додому людожер.

Його дружина сховала дітей під ліжко й пішла відчиняти двері.

Людожер увійшов до кімнати, спитав, чи готова вечеря та чи є вино.

Потім він сів до столу.

Дружина поставила перед ним величезний глек вина і поклала цілого барана.

Баран ще не досмажився, але тим смачнішим він здавався людожеру, що жадібно обгризав баранячі кістки і спрагло ковтав вино.

Раптом людожер випростався і почав принохуватись; він крутив головою на всі боки та бурмотів, що чує запах свіжого м'яса.

— Так,— одказала дружина,— ви й справді чуєте запах теляти, яке я тільки-но оббілувала.

— Я чую запах свіжого м'яса, кажу тобі ще раз,— повторив людожер, скося позираючи на неї.— Тут, мабуть, є щось таке, чого я й не збагну.

Він швидко підвівся з-за столу й пішов прямісінько до ліжка.

— Ага! — заревів людожер, побачивши дітей.— То ти мене хотіла обдурити! І чого це я не з'їв тебе досі? Твоє щастя, що ти вже стара. А ця чудова дичина потрапила до мене якраз вчасно, я нею почастую завтра трьох людожерів, моїх давніх приятелів.

І він витяг хлопчиків одного по одному з-під ліжка.

Який жах!

Бідолашні діти попадали на коліна, благаючи пощадити їх. Але перед ними був найжорстокіший з людоджерів, який не знав жалю.

Він сказав, що печеня буде дуже смачна, хай тільки дружина не полінується і приготує добру підливу.

Людоджер дістав довжелезного ножа і почав старанно гострити його. Нагостривши ножа, він уже був схопив одного хлопчика за ногу, але дружина сказала:

— І охота вам морочитися з ними зараз, уночі? Невже у вас завтра не буде для цього часу?

— Мовчи! — голосно вигукнув людоджер.— Так вони будуть смачніші! Розумієш?

— Але ж у вас ще стільки м'яса: теля, два барани, пів— свині.

— Ну, гаразд,— погодився людоджер.— Почекаю до завтра. Дай-но їм тільки як слід повечеряти, щоб вони не схудли, а потім поклади їх спати.

Добра жінка дуже зраділа, що людоджер усе-таки не порізав дітей, і принесла їм вечеряти. Але брати з переляку нічого не могли їсти.

Тут слід сказати, що людоджер мав семеро дочок.

У маленьких людоджерок були червоні товсті щоки, бо їли вони сире м'ясо, як і їхній батько. Очі у них були маленькі, зозулясті й зовсім круглі, носи — гачком, а роти — величезні, з довгими, кривими, надзвичайно гострими зубами. До того ж вони були страшенно лихі й скрізь нападали на людських дітей, хоч би де їх побачили.

Їх рано клали спати. Всі семеро спали в одному великому ліжку, і в кожній замість нічного ковпачка був золотий вінок на голові.

В тій кімнаті було ще одне велике ліжко, в яке дружина людоджера поклала спати сімох хлопчиків, а сама пішла в іншу кімнату, щоб і собі трохи подрімати.

Хлопчик-Мізничик дуже боявся, щоб людоджер не передумав і не порізав їх уночі.

Лягаючи в ліжко, він уважно оглянув кімнату і помітив золоті вінки на головах у людоджерових дочок. Тож Хлопчик-Мізничик діждався, поки всі поснули, тихенько підвівся, зняв з братів і з себе нічні ковпачки і, підкравшись до ліжка маленьких людоджерок, надів на них ті ковпачки, а їхні вінки — на себе та на своїх братів.

Він був певен, що коли людоджер поночі прийде їх різати, то ця хитрість їх урятує.

Так воно і сталося.

Опівночі людоджер несподівано прокинувся і справді пошкодував, що відклав на завтра те, що любесенько можна було зробити звечора.

Він хутко підхопився з ліжка і взяв свого довжелезного ножа.

— Погляньмо,— сказав він,— як поживають семеро наших маленьких дурників. Чого це я й справді не зробив свого діла відразу?

Він пробрався навпомацки в дитячу кімнату і підійшов до ліжка, в якому лежали хлопчики. Вони всі спали. Не спав тільки Хлопчик-Мізничик — він дуже перелякався, коли людоджер почав обмацувати йому голову.

Але людожер помітив золотий вінок і сказав:

— От тобі й маєш! Не вистачало ще, аби я порізав власних дочок!
Видно, звечора забагато випив.

Потім він пішов до ліжка, де спали його дочки, і, намацавши нічні ковпачки, пробурмотів:

— Ага, ось де ви, малі голуб'ята! Ну, то сміливіше за роботу!

І жорстокий людожер перерізав горло всім сімом своїм дочкам.

Після цього, дуже задоволений собою, людожер пішов до своєї кімнати і ліг спати.

Як тільки Хлопчик-Мізинчик почув, що людожер захропів, він негайно розбудив братів і сказав якнайшвидше одягтися та йти за ним слідом.

Вони тихенько спустились у сад і перелізли через паркан, опинившись за парканом, щодуху кинулися тікати — аж за ними закуріло.

Майже всю ніч діти бігли світ за очі і весь час тремтіли од страху.

Прокинувшись уранці, людожер сказав дружині:

— Йди-но нагору та помий наших учорашніх хлоп'яток.

І він засміявся.

Дружина людожера подумала, що чоловік посилає її вмити й одягти хлопчиків.

Добра жінка піднялася нагору, побачила, що семеро її дочок зарізані, і знепритомніла.

Тим часом людожер, не дочекавшись дружини, пішов слідом за нею. Та побачивши те жахливе видовище, він і сам перелякався.

— Ой, що ж це я накоїв! — заволав він.— Усе це витівки цих малих негідників! Ну, та й відплачу ж я їм, і негайно відплачу!

Він вихлюпнув глечик води в обличчя своїй дружині, коли та опритомніла, сказав:

— Давай-но швидше мої семимильні чоботи — я хочу піймати цих хлопчаків.

Людожер узув чоботи, кинувся навздогін за братами і, оббігши всю округу, нарешті напав на слід бідолашних дітей, які були вже зовсім недалеко від батьківської хатини.

Він мчав, перестрибуючи з гори на гору і переступаючи через ріки, немов через маленькі струмки.

Помітивши людожера, діти стали шукати, де б їм сховатися.

Хлопчик-Мізничик побачив у скелі невеличку печеру, завів туди братів і сам заліз останнім, аби зручніше було спостерігати, що робитиме далі людожер.

А той, знесилившись від довгої гонитви (бо в семимильних чоботах дуже швидко стомлюєшся), захотів відпочити. Випадково сталося так, що він сів саме на ту скелю, під якою ховалися діти.

Посидівши трошки, людожер заснув і так страшно захропів, що бідолашні діти перелякались не менше, як і тоді, коли він підійшов до них з ножем.

Тільки Хлопчик-Мізинчик не перелякався. Він наказав братам швиденько тікати додому, поки людожер спить, а про нього не турбуватися.

Брати послухались його поради, вилізли з печери і хутко побігли до хати.

А Хлопчик-Мізинчик нечутно підкрався до людожера, тихенько стяг з його ніг семимильні чоботи і взув їх собі на ноги.

Чоботи були надзвичайно великі й страшенно широкі. Але вони були ще й чарівні і збільшувались або зменшувались якраз по нозі тому, хто їх взував.

Тож коли Хлопчик-Мізинчик узув чоботи, вони прийшлися йому впору, ніби на нього були шиті.

Тоді він побіг просто до двору короля.

А король у той час воював із своїм сусідою. Саме напередодні відбулась велика битва, але невідомо було, хто переміг. Війська були так далеко, що навіть найпрудкіший кінь міг доскакати звідти до столиці не швидше, ніж за три дні.

Хлопчик-Мізинчик прибіг до короля і сказав, що береться до вечора повідомити його про долю битви.

Король одразу ж призначив його своїм гінцем-скороходом, і незабаром Хлопчик-Мізинчик приніс йому добру звістку, а зраділий король щедро винагородив його.

Після того Хлопчик-Мізничик повернувся до батьків і з тих пір вони вже ніколи не бідували.